

NORDBOERNES EFTERKOMMERE I GRØNLAND

Af Ib Persson

Den første islænding, den landsforviste Erik den Røde, bosatte sig i Grønland i året 982. 3 år senere, da landsforvisningen var forbi, vendte han tilbage til Island, men drog igen tilbage til Grønland og blev i de følgende år fulgt af mange af sine landsmænd.

Nordboerne bosatte sig først i Julianehåb i Sydvestgrønland, hvor de grundlagde Østerbygden, desuden i Godthåbsfjorden, hvor Vesterbygden lå. Nordboerne forholdt sig imidlertid ikke i ro på disse stæder, men foretog lange rejser. De drog imod nord, men også mod vest til Nordamerika og nåede så langt som til Newfoundland.

Hjemme i bygderne levede nordboerne som bønder, men var afhængige af tilførsler udefra, bl. a. træ og jern, som måtte skaffes fra Europa. De kom derfor i store vanskeligheder, da skibsforbindelsen mellem Grønland og Skandinavien blev afbrudt i lange perioder i 1300-årene, på den tid da den sorte død hærgede.

Også fra anden side mødte de vanskeligheder. Thuleeskimoerne, som var kommet til Grønland omkring år 500, spredte sig nemlig ned langs vestkysten. Nordboerne, som kaldte eskimoerne „skrællingerne“, mødte dem omkring år 1200. Af hidtil ukendte grunde bredte eskimoerne sig stadig, mens nordboerne begyndte at gå deres undergang i møde. Først blev Vesterbygden ødelagt omkring år 1350, 150 år senere fulgte Østerbygden.

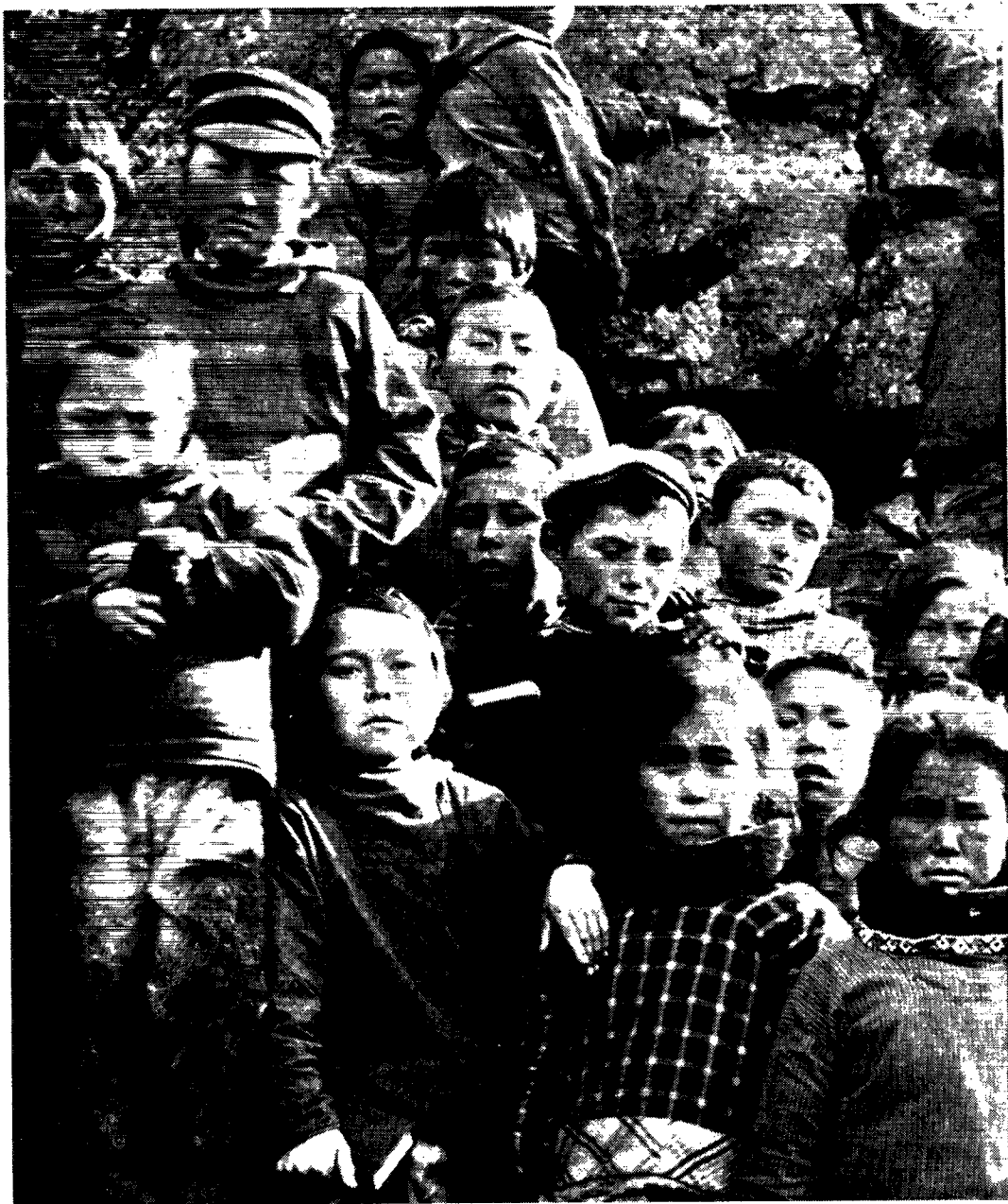
Den sidste pålidelige efterretning om nordboerne skriver sig fra året 1410. Om nordboernes videre skæbne tier historien, men arkæologiske udgravninger har kunnet tilføje et vigtigt efterskrift. Poul Norlund udgravningerne på Herjolfsnæs i 1921 har givet et enestående materiale af nordbodragter, bl. a. en hue, tilvirket efter mode i Sydfrankrig fra slutningen af 1400-tallet. Kontakten med europæere var altså ikke ophørt, men den synes at have haft et tilfældigt præg. Hvad der siden hændte med nordboerne, har det ikke været muligt at klarlægge, men da skibsforbindelsen blev genoprettet mellem Nordeuropa og Grønland omkring 1600, fandt man ikke mere nordboerne, men det skal dog fremhæves, at man kun besejlede kyststrækningen nord for Julianehåb på grund af isvanskelighederne omkring Sydgrønland.

*Kolonien Julianehaab. Akvarel af J. Arøe 1843.
Originalen findes på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.*

Eftersøgningen efter nordboerne fortsatte dog stadig, og da den danske kolonisering af Grønland var begyndt i 1721 af Hans Egede, foretog også han lange rejser langs Grønlands kyster, hvor han søgte de forsvundne nordboer – det var jo som deres missionær, han var udsendt. Hans anstrengelser lykkedes dog ikke, men måske har han alligevel været løsningen ganske nær. Således nåede han d. 20. august 1723 Julianehåb distriktet, og i modsætning til de øvrige eskimoer han havde mødt, så var grønlænderne her „temmelig smukke og hvide“. Han var imidlertid grebet af den meget naturlige tanke, at Østerbygden og nordboernes efterkommere ikke skulle findes på vestkysten, men på østkysten, en teori som først langt senere blev endeligt omstødt.

Til Niels Egede, Hans Egedes søn, som var den første missionær, som virkelig lærte at tale eskimoisk, fortalte eskimoerne, at de sidste nordboere var blevet angrebet af sørøvere. Mens mændene kæmpede med sørøverne, flygtede eskimoerne med nordbokvinderne og deres børn. Da de vendte tilbage, fandt de nordboernes huse brændt og mændene dræbt. Eskimoerne bosatte sig derefter dybere inde i fjordene og giftede sig med kvinderne.

Julianehaab-børn.

Affotograferet efter foto af Th. Krabbe på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg

	Befolkning	Forfattere	Antal	O	A	B	AB
<i>Vestgrønland</i>							
Kap Farvel og Nanortalik	Eskimoer	Bay-Schmith 1930	484	200 41.32	260 53.72	17 3.51	7 1.44
Kap Farvel og syd for Nanortalik	Eskimoer	Fabricius-Hansen 1940	377	137 36.33	206 54.64	20 5.30	14 3.71
Nanortalik	Eskimoer	Fabricius-Hansen 1940	419	205 48.92	186 44.39	18 4.29	10 2.38
Julianehåb	Eskimoer	Fabricius-Hansen 1940	267	147 55.05	98 36.70	14 5.26	10 2.99
Julianehåb	Eskimoer	Bay-Schmith 1930	607	329 54.20	234 38.55	29 4.78	15 2.47
Julianehåb	Blandede	Bay-Schmith 1930	101	47 46.53	28 27.72	24 23.76	2 1.98
<i>Sydvestgrønland</i>	Grønlændere	Ahrengot & Eldon 1952	186	77 41.40	92 49.46	12 6.45	5 2.69
Jakobshavn	Grønlændere	Freuchen 1932	340	148 43.53	160 47.06	25 7.35	7 2.06
Godhavnprøven	Blandede	Heinbecker & Pauli 1927	97	40 41.24	39 40.21	8 8.21	10 10.31
<i>Nordgrønland</i>							
Kap York	Næsten alle rene Eskimoer	Heinbecker & Pauli 1927	124	100 80.65	16 12.90	3 2.42	5 4.03
<i>Østgrønland</i>							
Angmagssalik	Rene Eskimoer	Gessain 1937	644	24.00	53.30	12.00	10.00
Angmagssalik	- -	Fabricius-Hansen 1939	569	136 23.90	320 56.24	64 11.25	49 8.61
Scoresbysund	- -	Tchernia 1941	21	7 33.33	8 38.10	4 19.05	2 9.52
Scoresbysund	- -	Tcherniakofsky & Le Méhauté 1933	20	7 35.00	7 35.00	4 20.00	2 10.00
<i>Danmark</i>	Danskere	Henningsen 1952	2345	960 40.94	1044 44.52	246 10.49	95 4.05
<i>Island</i>	Islændinge	Donegani et al. 1950	878	478 54.44	281 32.00	96 10.93	23 2.62
<i>Norge</i>	Nordmænd	Hartmann & Lundevall 1944	4972	2039 41.01	2399 48.25	367 7.38	167 3.36

Tabel 1. Blodtyper, antal og procenter.

Nordboernes skæbne har hidtil været et uopklaret kapitel i Grønlands historie. Man har dels ment, som det blev fortalt Niels Egede, at de blandede sig med eskimoerne, men har hidtil intet bevis kunnet finde herfor. På den anden side har andre forskere lagt vægt på eskimoiske sagn om kampe mellem eskimoerne og nordboerne

og ment, at nordboerne er blevet udryddet. Andre mere fantasifulde teorier går ud på, at nordboerne til sidst udvandrede til Amerika eller måske drog tilbage til Island.

Løsningen på dette historiske problem kan måske komme ad en hidtil ukendt vej. Det er velkendt, at befolkningsgrupper udvandrede til fjerne egne, århundreder igennem bevarer samme fordeling af blodtyperne som hos det folk, de oprindeligt tilhørte. På Grønland er det så heldigt, at man har ret nøje rede på, hvorfra de forskellige befolkningsgrupper stammer, som har blandet sig med eskimoerne. Tilmed findes der endnu næsten rene eskimoer på Grønland, nemlig på østkysten, hvor besejlingsforholdene er så vanskelige, at indtil 2. verdenskrig var eskimoerne her ublandede. Det var netop de eskimoer, som nordboerne mødte.

De almindelige blodtyper, som alle kender, er knyttet til de røde blodlegemer. De har også været undersøgt på grønland, som vist i tabel 1. Der er dog det specielle forhold, at disse blodtyper dårligt tåler længere tids transport. Ved undersøgelser af blodtypefordelingen på vestkysten viser det sig, at der er specielle forhold netop i Julianehåb distriktet, hvor de sidste nordboere jo boede. Man finder her en lavere hyppighed af blodtype A og en højere hyppighed af blodtype O end hos danskere og nordmænd, sv. t. den man finder hos islændinge. En oversigt over de forskellige blodtypers hyppighed i Grønland er vist i tabel 1.

Man ved, hvem der er rejst til Grønland efter året 1721, da den danske kolonisation begyndte, og der har ikke været nogen speciel tilflytning af islændinge til Julianehåb distriktet siden middelalderen. På den anden side ved vi jo fra Nørlunds undersøgelser, at Baskerne synes at have haft meget sen kontakt med nordboerne. Til gengæld er Baskerne kendt for den meget store hyppighed af rhesusnegative, men man har kun kunnet påvise få rhesusnegative i Julianehåb distriktet. kan således næppe tænkes at have efterladt efterkommere i Julianehåb distriktet.

Desuden har man for ca. 15 år siden kunnet påvise, at der også findes arvelige typer af æggehvide-stoffer i serum, og i de senere år har man også kunnet påvise stadig flere nye af disse systemer. Også ved disse undersøgelser har der vist sig specielle forhold i Julianehåb distriktet.

De serologiske undersøgelser kunne således tyde på, at efterkommere af en blanding mellem nordboer og eskimoer siden middelalderen har levet isolerede i Julianehåb distriktet, som er en relativ utilgængelig del af Sydvestgrønland, og en vis afsondrethed må også være betingelsen for, at nordboelementet har kunnet leve i befolkningen uden at fortyndes til ukendelighed. Det skal dog fremhæves, at det er forkert at basere konklusioner alene på resultatet af nogle få blodtypesystemer. Kun fremtidige mere omfattende undersøgelser, også omfattende de mange nye serumtyper, kan på mere afgørende måde afgøre, om nordboernes efterkommere stadig lever i Julianehåb distriktet.